

Pohjois-Pohjanmaan
lintutieteellinen yhdistys ry
PL 388
90101 OULU
pply@pply.fi

LAUSUNTO
14.01.2010

Oulunsalon kunta
Yhdyskuntalautakunta
PL 4
90461 Oulunsalo

VARJAKAN OSAYLEISKAVALUONNOS

Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellinen yhdistys ry esittää tässä lausunnossa näkemyksensä Oulunsalon Varjakan alueen osayleiskaavaluonnoksesta (päivätty 17.11.2009).

Varjakan osayleiskaavaluonnos tähtää Varjakka 2020 –hankkeen yhteydessä laadittujen suunnitelmien toteuttamiseen. Kaavan tavoitteena on luoda alueesta kokonaisuus, jossa yhdistyvät historiallinen vanha kulttuurimiljö, kulttuuri-, luonto- ja vapaa-ajan matkailu, tapahtumatarjonta sekä ympärivuotinen ja vapaa-ajan asuminen. Tämän toiminnan tavoitteena on rahoituksen hankkiminen kansallisesti arvokkaan kulttuuriympäristön pelastamiseen ja jäljellä olevien sanaanikaisten rakennusten peruskorjaamiseen.

Osayleiskaavan rakenteellisiksi periaatteiksi mainitaan alueen historia, rakenteellinen tiiviys, kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden alueiden säilyminen ehjinä kokonaisuuksina, rakentamisen kohdentuminen rakentamiskelpoisimmille ja tuulensuojaisimmille alueille, asukkaiden arvostaman mantereen metsän jättäminen rakentamatta, uhanalaisen luonnon huomioiminen, rakentaminen valmiin infrastruktuurin yhteyteen sekä julkisen liikkumisen mahdollistaminen alueella.

Kaava-alueen maapinta-ala on noin 170 hehtaaria, josta osoitetaan viheralueita retkeily- ja ulkoilukäyttöön noin 142 ha. Retkeilykäyttöön osoitetuilla alueilla on vanhan sahayhdyskunnan aikaisia rakennusten ja rakennelmien jäänteitä, jotka tulee ottaa huomioon rakennettaessa polkuja ja muita palveluita virkistyskäyttöön. PPLY haluaa huomauttaa, että lisäksi **tulee huomioida virkistyskäyttöalueiden palvelurakenteiden suunnittelussa alueen pesimälinnusto** (jota ei ole vielä selvitetty), arvokkaat luontotyypit ja kasvillisuuskohteet sekä todennäköisesti **lisääntyvän veneilyn ja rannoilla liikkumisen aiheuttama häirintä rantojen pesimälinnustolle**. Varjakan saaren pohjoispuolella on pieniä kareja ja saaria (mm. Välikari), joille lisääntyvän veneilyn ja virkistyskäytön aiheuttamat vaikutukset tulee huomioida.

Kaava-alueeseen osittain lukeutuva Akionlahti on kansainvälisesti arvokas lintuvesi, jonka pesimälinnusto on monipuolinen. Lisäksi alueen merkitys muutonaikaisena levähdysalueena on huomattava. Akionlahti on Hailuodon Kirkkosalmen ja Espoon Finnänlahden ohella tärkein harmaasorsan pesimäalue Suomessa. PPLY haluaa lausunnossaan korostaa selvitettyä **kaavan vaikutusten merkitystä Akionlahden Natura-alueelle**. Alueelta laaditussa ja 12.1.2010 päivättyssä luontoselvityksessä ("Tarkennuksia alueen luontoselvityksiin", Pöyry Finland Oy) mainitaan, että Akionlahden Natura 2000 -alueen sekä Perämeren saaret Natura-alueeseen kuuluvien saarten osalta laaditaan tarvittaessa kaavahankkeen myöhemmässä vaiheessa Natura-arvioinnin tarveselvitys/Natura-arviointi. Kuitenkin 17.11.2009 päivättyssä kaavaselvityksessä mainitaan, että se on jo laadittu.

Akionlahtea lukuun ottamatta kaava-alueen linnustosta ei ole olemassa kattavia selvityksiä. Alueelta on runsaasti havaintoja arvokkaista lintulajeista. Saaresta ja mantereelta on vuosittain havaintoja pohjantikasta, joka todennäköisesti pesii saarella. Saaren rantametsät ovat pikkutikan merkittävää elinympäristöä. Alueelta on useita havaintoja viirupöllöstä ja

mantereella pesii miltei vuosittain helmipöllö. Saaren eteläosissa on useana vuonna pesinyt varpushaukka ja kanahaukan pesinnästä Pyydyskarin alueella on viitteitä. Luontoselvityksessä ilmoitetaan tarve laatia kaava-alueelle pesimäaikainen linnustonselvitys. PPLY:n mielestä myös **saaren pesimälinnusto on tarpeen selvittää, erityisesti rakennettavissa kohteissa**, jossa rantalehtojen linnusto on todennäköisesti monipuolisempi kuin saaren keskiosien kangasmailla. Saarella rantoja kiertävät lehtimetsät ovat paikoin edustavia lehtoja, mutta niiden edustavuutta ei ole luontoselvityksessä tarkasteltu. Luontoselvityksessä on mainittu täydennettävän aiemmin Varjakan alueelle laadittuja luontoselvityksiä (Kemiläinen ym. 1988, Ylitulkila 2000) ja maastossa saari on kierretty tarkastellen 1988 laaditun kasvillisuuskartan ajantasaisuutta. Aiempia selvityksiä tai niiden pohjalta laadittuja karttoja ei kuitenkaan ole nähtävillä, eikä niiden edustavuutta ole riittävästi raportissa tarkasteltu. Kasvillisuus selvitys katsotaan siten puutteelliseksi. Riittävä kasvillisuus selvitys antaisi viitteitä myös linnuston elinympäristöjen edustavuudesta.

Satama-alueen länsipuolella Akionlahden Natura-alueeseen kuuluva osa on kaavassa merkinnällä p/s eli luonnonsuojelun alueen osa jota voidaan käyttää pysäköinti- ja satamakenttänä. PPLY haluaa huomauttaa, että Akionsaaren kulkevan **penkkatien pohjoispuolinen matala kosteikkoalue on linnuston kannalta merkittävä** ja se tulee huomioida sataman toimintoja laajennettaessa. Sataman vanhalta läjityskasalta on hyvät näkymät kyseiselle kosteikolle ja mikäli kasa poistetaan, saattaisi alueelle sijoitettava lintujentarkkailulava palvella vastaavaa tarkoitusta alueen virkistyskäyttäjille. Kohteesta pääsee helposti tarkkailemaan lähellä ruokailevia kahlaajia ja sorsalintuja. Autoilijoiden kulkeminen Akionsaaren penkkatietä myöden tulisi estää, jotta liiallinen häirintä merkittävällä linnustoalueella minimoitaisiin.

Varjakan alueelle sijoittuu osa **uuttukyyhkyn** levinneisyyteen ja Pohjois-Suomen populaation pesimämenestykseen liittyvästä tutkimuksesta. "Osa manteretta ja Varjakan saari ovat ehdottomasti Pohjois-Pohjanmaan vähälukuisen, noin 40-50 parin, uuttukyyhkyn tärkeintä pesimäaluetta, sillä alueella pesii neljännes tai viidennes koko kannasta. Uuttukyyhky on häiriöherkkä lintulaji. Emo yleensä lähtee pesästä, jos pesän läheisyydessä liikutaan. Kylmällä säällä munat tai poikaset voivat kylmettyä kuoliaaksi emon viipyessä pois pesältä häirinnän vuoksi, toistuvasta häirinnästä emot voivat myös hylätä pesän. Mikäli lisääntyvä ihmisaktiivisuus aiheuttaa ongelmia lajin pesinnälle, voidaan näitä vahinkoja välttää pönttöjen uudelleen sijoittelulla. Saarella tulee kuitenkin säilyä riittävän suuri harvapuustoinen metsä, jossa ihmiset eivät liiku säännöllisesti. Mikäli alue muuttuisi kokonaisuudessaan uuttukyyhkylle sopimattomaksi olisi se Suomen (ja maailman) pohjoisimman populaation kannalta hyvin vahingollista" (tutkija, FM biologi Tuomo Jaakkonen).

Kaava-alueelle on osoitettu loma-asuntoja 156 kpl ja omakotitontteja 5kpl. Näiden aiheuttama uudisrakentaminen on keskitetty Varjakan satamakentän alueelle ja Varjakantien länsipuolelle sekä Varjakansaaren etelärantaan. **Loma-asutuksen määrä vaikuttaa ylimitoitetuksi** ja kokonaisuudessaan toteutuessa aiheuttaa merkittävää ihmistoiminnan lisääntymistä alueella, jolloin myös em. häiriövaikutukset linnustolle ja luonnolle ovat merkittäviä. Loma-asutuksen yleensä mukanaan tuomien rantojen ruoppaustarpeiden haitallinen merkitys uhanalaislajistolle katsotaan oleelliseksi ongelmaksi.

PPLY:n mielestä kaavan hyvinä puolina voidaan pitää, että Akionsaari sekä suurin osa Varjakan saaresta on jätetty rakentamisen ulkopuolelle retkeily- ja ulkoilualueeksi, vanhat rakennukset ja edustavat pihapiirit on haluttu huomioida sekä sataman viereinen kuusikko, joka on uuttukyyhkyn pesinnällekin merkittävä, on jätetty suojeltavaksi alueeksi. Alueen kokonaissuunnitelman ja vetovoiman kannalta on edullista, että virkistyskäyttöön suunniteltujen alueiden ja rakennettavien kohteiden luontoarvot selvitetään tarkoin ja toimintojen sijoittelu suunnitellaan huolella, jotta virkistyskäyttäjä saa nauttia monipuolisesta luonnosta ainutlaatuisessa kulttuurihistoriallisessa ympäristössä.

Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellinen yhdistys ry kiittää saamastaan lausuntopyyynnöstä ja toivoo lausunnossaan esitettyjen asioiden huomioimista kaavan jatkokäsittelyssä.